

Список літератури: 1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141. 2. Звернення колегії МВС України до всіх працівників органів і підрозділів внутрішніх справ: Прийнято на засіданні колегії МВС України від 15 травня 2001 року № 1КМ/1. 3. Вказівка МВС України щодо зміцнення дисципліни та законності серед особового складу від 30 березня 2001 р. № 1690/См. 4. Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР.-1991. №4. Ст.20 (з наступними змінами та доповненнями). 5. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 52. Ст.490. 6. Положення про проходження служби рядовим і молодшим начальницьким складом органів внутрішніх справ України: Затверджене постановою Кабінету Міністрів УРСР від 29 липня 1991 р. // Збірник нормативних актів України з питань правопорядку. К., 1993. 7. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Затверджений Указом Президії Верховної Ради УРСР від 29 липня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 45. Ст.599. 8. Кодекс законів про працю України // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до № 50 (з наступними змінами та доповненнями).

Надійшла до редколегії 21.05.02

А.М. Куліш

ПОНЯТТЯ, МІСЦЕ ТА РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ

Особливим різновидом державної служби України є служба в органах податкової міліції. Специфіка державної служби в органах податкової міліції обумовлена двома основними факторами: 1) правовим статусом органів податкової міліції; 2) їх цілями і завданнями.

Процес формування податкової міліції в Україні розпочався в 1993 р. з утворення спеціальних підрозділів по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування у складі державної служби боротьби з економічною злочинністю кримінальної міліції системи Міністерства внутрішніх справ. Зазначені підрозділи здійснювали оперативно-розшукові заходи, пов'язані з встановленням фактів приховування прибутків від оподаткування [1]. Враховуючи неузгодженість дій між податковими органами та підрозділами МВС стосовно боротьби з ухиленням від сплати податків, Президент України 22 серпня 1996 року видав Указ про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій, яким підпорядкував підрозділи Міністерства внутрішніх справ України по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування Державній податковій адміністрації [2]. Указом «Про питання державних податкових адміністрацій» Президент України доручив Кабінету Міністрів України затвердити структуру Державної податкової адміністрації України з утворенням в її складі Головного управління податкової поліції, а також вирішити питання про передачу Міністерством внутрішніх справ України Державній податковій адміністрації України 4700 штатних одиниць підрозділів по боротьбі з кримінальним приховуванням прибутків від оподаткування та асигнувань на їх утримання, залишення за працівниками підрозділів податкової поліції приміщень, автотранспорту,

оргтехніки, засобів зв'язку та здійснення медичного обслуговування в системі цього Міністерства [3]. На жаль, більше двох років діяльність податкової поліції у складі податкової адміністрації не мала чіткого законодавчого закріплення, що викликало велику кількість нарікань з боку юристів та журналістів. В цей період вийшло кілька публікацій про перевищення службових повноважень посадовими особами податкової поліції [4, с.7; 4, с.10-11; 6, с.150-152]. З прийняттям змін та доповнень в Закон України «Про державну податкову службу в Україні» [7, ст.37] стосовно діяльності податкової міліції України, невизначеність правового статусу податкової міліції було здебільшого усунуто, податкова поліція, згідно з Законом, стала мати назву «податкова міліція» та входить до складу органів державної податкової служби; вона має чітко визначені завдання та повноваження, на посадових осіб податкової міліції поширюються основні права працівників органів внутрішніх справ України [8, с.42-44; 9, с.3].

Сьогодні органи податкової міліції є структурною складовою державної податкової служби і призначені для боротьби з податковими правопорушеннями. Це особливий вид правоохоронної служби з самостійним статусом. Основи діяльності органів податкової міліції врегульовані окремими розділом Закону України «Про державну податкову службу в Україні» [7, ст.37]. Згідно з ст.19 даного нормативно-правового акта податкова міліція складається із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів державної податкової служби, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції. У зв'язку з цим завданнями податкової міліції є: а) запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; б) розшук платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів; в) запобігання корупції в органах державної податкової служби та виявлення її факторів; г) забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків. До складу податкової міліції належать: Головне управління податкової міліції, Слідче управління податкової міліції, Управління по боротьбі з корупцією в органах державної податкової служби Державної податкової адміністрації України; управління податкової міліції, слідчі відділи податкової міліції, відділи по боротьбі з корупцією в органах державної податкової служби відповідних державних податкових адміністрацій в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі; відділи податкової міліції, слідчі відділення (групи) податкової міліції відповідних державних податкових інспекцій в районах, містах, міжрайонних та об'єднаних державних податкових інспекцій. Податкову міліцію очолює начальник податкової міліції – Перший заступник Голови Державної податкової адміністрації України. Податкову міліцію в державних податкових адміністраціях в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі очолює

ють начальники управлінь податкової міліції – перші заступники голови у відповідних державних податкових адміністраціях.

З'ясування особливостей та специфіки державної служби в органах податкової міліції передбачає аналіз питання про види державної служби в Україні взагалі. «Постановка проблеми державної служби з точки зору найширшої її інтерпретації в межах юридичної науки – предметного поля загальної теорії держави і права, багатогранність видових проявів державно-службової діяльності в сучасному суспільстві передбачають особливий пізнавальний інтерес до питання про класифікацію державної служби. Найголовнішим здобутком загальнотеоретичної класифікації державної служби є те, що вона дає змогу оглянути різноманітні види державно-службової діяльності в масштабах усього суспільства, його цілісної державної організації» [10, с.116]. У спеціалізованій літературі визначено поділ державної служби на два види: цивільну і мілітаризовану. «Цивільна служба у свою чергу може бути загальнофункціональною – це здійснення загальних, традиційних, стандартних для всіх сфер діяльності державно-службових функцій, які не мають галузевої специфіки (наприклад, діяльність персоналу в адміністрації області, відділах міністерств і державних комітетів); спеціальною – це реалізація спеціально встановлених у нормативних правових актах повноважень службовців, котрі обіймають посади в державних органах, які мають яскраво визначену галузеву компетенцію, що покладає відбиток на практичну діяльність персоналу (наприклад, суддя, державний нотаріус, дипломат)» [11, с.13]. До мілітаризованої державної служби належать військова служба в збройних силах, служба в інших військових формуваннях: Прикордонних військах, Військах внутрішньої і конвойної охорони, органах внутрішніх справ, органах служби безпеки. Мілітаризована державна служба поза всяким сумнівом підпадає під усі загальні ознаки державної служби. Водночас мілітаризована державна служба є специфічним різновидом державної служби, що дозволяє виділити і проаналізувати її певні особливі ознаки: 1) створення мілітаризованої служби обумовлено необхідністю виконання державою особливих охоронних завдань; 2) професійним обов'язком службовців цієї категорії є захист життя і здоров'я людей, забезпечення безпеки громадян і встановленого порядку управління, основних прав громадян і публічних інтересів, матеріальних цінностей, охорона суспільного порядку і правопорядку; 3) змістовним елементом мілітаризованої державної служби є як можливість, так і реальне застосування примусу; 4) даний різновид служби здійснюється зі зброєю в руках; 5) вступ на державну службу мілітаризованого характеру здійснюється особами, що досягли, як правило, вісімнадцятирічного віку; 6) певні вимоги ставляться також до стану здоров'я, фізичної підготовки, моральних якостей людей, що бажають реалізувати своє право на працю в цих органах; 7) мілітаризована державна служба будується на найбільш авторитетному різновиді відносин влади і підпорядкування, суворій ієрархії начальницького і підлеглого особового складу, обов'язковості наказів вищих для нижчих, що забезпечується чітко визначеною системою посад і військових звань, введенням форменого одягу і зовнішніх відзнак, функціо-

нуванням спеціальних статусів про службу; 8) службовці мілітаризованої державної служби наділяються специфічним правовим статусом, мають низку визначених особливими умовами проходження служби спеціальних пільг, притягуються до відповідальності в особливому порядку. Наприклад, військовослужбовці та особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ несуть відповідальність за адміністративні правопорушення згідно з дисциплінарними статутами, крім випадків, передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення, але й у цих випадках до них не можуть застосовуватись такі заходи стягнення, як виправні роботи і адміністративний арешт. Поряд з цим в межах загальних ознак мілітаризованих видів служби кожний підвид має й свої специфічні ознаки. Так, військова служба має наступні суттєві відмінності: а) специфіку організаційної структури; б) озброєність особового складу; в) застосування спеціальних (бойових) засобів і методів; г) колективний характер побуту військовослужбовців; ж) безперервність несення служби; з) прийняття військової присяги; і) наявність спеціальних ознак служби, як-то пошана, всезагальність, обов'язковість для громадян України.

Розмаїття видів мілітаризованої державної служби, важливість їх для життєдіяльності суспільства, особливість і специфіка їх формування та проходження обумовлюють необхідність у розробці і прийнятті законів про державну службу у всіх мілітаризованих державних органах. Це прямо стосується і державної служби в органах податкової міліції. У зв'язку з цим чинна практика нормативного регулювання основ організації й функціонування державної служби в органах податкової міліції у розділі п'ятому Закону України «Про державну податкову службу в Україні» [7, ст.37] повинна бути удосконалена шляхом прийняття Положення про проходження державної служби в органах податкової міліції України. Модель такого Положення про означений різновид державної служби має охоплювати наступні розділи: особливості державної служби в органах податкової міліції; посади, кваліфікаційні вимоги до посад; спеціальні звання особового складу; правовий статус державних службовців органів податкової міліції; умови і порядок проходження служби; визначення рівнів державної служби в спеціальних органах; визначення органу управління державною службою; компетенція кадрових служб; порядок формування кадрового резерву; соціально-правовий захист; пенсійне забезпечення працівників органів податкової міліції.

Аналіз соціально-правової природи державної служби в органах податкової міліції як складової державної служби України дозволяє зробити низку наступних теоретично-методологічних висновків. По-перше, характеристика соціальної природи державної служби в органах податкової міліції обумовлена сукупністю факторів, що розкривають генезис і специфіку даного феномена. З-поміж сукупності факторів перш за все слід відмітити соціальну обумовленість виникнення цього різновиду державної служби, його залежність від політичного устрою суспільства, типу і характеру держави. Соціальна необхідність у існуванні органів податкової міліції полягає у попередженні, припиненні, розкритті та розслідуванні правопорушень,

пов'язаних з реалізацією податкової політики державно-організованого суспільства. По-друге, як соціальний інститут державна служба в органах податкової міліції являє собою історично складену, стали форму організації сумісної діяльності осіб, які працюють в органах, службах та підрозділах податкової міліції України. Цей інститут тісно пов'язаний і взаємодіє з іншими інститутами суспільства. Механізм такої взаємодії має структурно-функціональний характер, що дозволяє державі, спираючись на державну службу в підрозділах податкової міліції, проводити податкову політику. По-третє, особливості державної служби в органах податкової міліції обумовлені їх своєрідним організаційно-правовим статусом, цілями, завданнями, принципами, функціями. Свою специфіку має нормативно-правове забезпечення функціонування служб, структур та підрозділів податкової міліції, порядок проходження служби державними службовцями цих структурних підрозділів системи органів виконавчої влади. По-четверте, поняття державної служби в органах податкової міліції слід визначити як професійну діяльність державних службовців цих структур, служб та підрозділів щодо виконання завдань і функцій суспільства та держави в сфері реалізації податкової політики шляхом здійснення своїх правоохоронно-фіскальних посадових повноважень на платній основі.

Список літератури: 1. Постанова Кабінету Міністрів України № 510 від 5.07.1993 року «Про Утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю» // Збірник Постанов Уряду України.1993.№10. 2. Указ Президента України №760 від 22 серпня 1996 р. «Про утворення Державної податкової Адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій» // Урядовий кур'єр.1996. 15 жовтня. 3. Указ Президента України №1013/96 від 30 жовтня 1996 року «Про питання державних податкових адміністрацій»// Урядовий кур'єр.1996. 10 листопада. 4. Яблонський В. Податкова поліція має право // Голос України.1997. №171. 5. Яблонський В.Податкова поліція незаконно взяла на себе функції органів дізнання // Галицькі контракти.1997. №33. 6. Захарко М. Податкова поліція – це все ж не кримінальна міліція // Галицькі контракти.1998. №4. 7. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» // Відомості Верховної Ради України.1991. № 6. Ст.37. 8. Закон України «Про внесення змін до Закону України про державну податкову службу в Україні» //Офіційний вісник України. 1998. №6. Ст.210. 9. Податкова міліція: друге дихання //Вісник податкової служби України. 1998. 10. Петришин О. Види державної служби: загальнотеоретичний підхід // Вісник Академії правових наук України. 2000. № 4. 11. Дубенко С.Д. Державна служба і державні службовці в Україні / За заг. ред. Н.Р. Нижник. К., 1999.

Надійшла до редколегії 26.04.02

М.І. Іншин

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Особливим різновидом служби є державна служба. У будь-якому державно-організованому суспільстві неможливо обійтись без державного управління, а, відтак, і без державних службовців. Їх послуги потрібні будь-якій країні незалежно від державного устрою, форми правління, політичної